

ΘΕΑΝΩΣ Ν. ΤΣΙΟΒΑΡΙΔΟΥ
Επίκουρης Καθηγήτριας Α.Β.Σ.Θ.

ΜΑΛΤΑ

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΔΟΜΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΛΤΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Εισαγωγή	193
I. Γενικά στοιχεία της Μάλτας	193
α) Δημογραφική εξέλιξη	194
β) Απασχόληση	194
γ) Εκπαίδευση	200
II. Οικονομική διάρθρωση	200
α) Πρωτογενής Τομέας Παραγωγής	201
1. Γεωργία	201
2. Αλιεία	202
β) Δευτερογενής Τομέας Παραγωγής (Βιομηχανία)	202
γ) Τριτογενής Τομέας Παραγωγής (Υπηρεσίες)	211
1. Εμπόριο	211
2. Συγκοινωνίες	211
α) Εναέριας	212
β) Θαλάσσιες	212
3. Τουρισμός	212
Συμπεράσματα	225

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με αφορμή μια επίσκεψη στη Μάλτα — που είχε βασικά τουριστικό χαρακτήρα — είχα την ευκαιρία να έλθω σε επαφή με κρατικά στελέχη και να ζητήσω τη συνδρομή τους για χορήγηση στοιχείων που αφορούν την οικονομική δομή της πιο «μεσογειακής» — βρίσκεται ακριβώς στο κέντρο της Μεσογείου — μικρής, ανεξάρτητης από τις 13 Δεκεμβρίου 1974, Δημοκρατίας. Ας σημειωθεί ότι στις 31 Μαρτίου 1979 έφυγε και ο τελευταίος Βρετανός στρατιώτης από τη Μάλτα. Οι Μαλτέζοι θεωρούν την ημέρα αυτή πολύ σημαντική. Αρχίζει γι' αυτούς μια καινούργια εποχή. Η Μάλτα παύει να είναι πλέον ένα οχυρό που σκοπός του είναι να εξυπηρετεί τα συμφέροντα των ξένων δυνάμεων.

Η πολιτική της Μάλτας είναι «ουδέτερη» και βασίζεται στις αρχές της «αδέσμευτης» πολιτικής. Η Ελλάδα έχει αναγνωρίσει τη Μάλτα και διατηρεί διπλωματικές σχέσεις.

Πέρα από τα ιστορικο-τουριστικά βοηθήματα¹, θα βασίσω τη μελέτη μου σε τρεις οικονομικές επίσημες εκδόσεις².

Σε μια πρώτη ενότητα θα αναπτύξουμε τα γενικά στοιχεία της Μάλτας και σε μια δεύτερη την οικονομική της διάρθρωση.

1. Γενικά στοιχεία της Μάλτας

Η Δημοκρατία της Μάλτας αποτελείται από μια συστάδα πέντε νήσων και έχει 318.020 κατοίκους, όπου μένουν οι 294.852 στη Malta, οι 23.170 στο Gozo και οι 80 στο Comino. Τα άλλα δυο νησιά, το Cominetta και η Filfla είναι ακατοίκητα. Η έκτασή της ανέρχεται σε 246 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

1. B. Malta, *Blue Guide*, Edited by Peter Macreeor F. adie, London, Ernest Benn Limited, Second Edition, 1979, καθώς και διάφορες τουριστικού περιεχομένου εκδόσεις, που δημοσιεύονται από τον Εθνικό Οργανισμό Τουρισμού της Μάλτας.

2. α) *Malta*, Handbook, Published by the Information Division, Kastilja - Malta, Printed of the Government Press, December 1982. β) *Economic Survey*, January - September 1983, Economic Division, Ministry of Trade and Economic Planning, November 1983, Printed of the Government Press of Malta. γ) *Malta, Where Investment pays*, Malta Development Corporation, August 1982, Government Press.

α) Δημογραφική εξέλιξη

Η εξέλιξη του πληθυσμού της, τα είκοσι τελευταία χρόνια, παρουσιάζεται στον πίνακα 1 και στις αντίστοιχες στήλες 1, 2, 3 και 4.

Η αύξηση του πληθυσμού οφείλεται μερικώς στην καθαρή παλιννόστηση. Πράγματι, όπως παρατηρούμε και στον πίνακα 1 (στήλη 7 και 8), από το 1975 και μετά ο αριθμός των παλιννοστούντων υπερβαίνει τον αριθμό των μεταναστών.

Ο ρυθμός γέννησης (17,6^ο/100 για το 1980) είναι ένας από τους χαμηλότερους της Ευρώπης (πίν. 1, στήλη 5), ο δε ρυθμός θνησιμότητας, που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει μια σχετική σταθερότητα, ανέρχεται σε 10,1^ο/100 το 1980 (πίν. 1, στήλη 6).

Ο τομέας της Υγείας, που είναι στενά συνδεδεμένος με τη δημογραφική εξέλιξη, είναι αρκετά αναπτυγμένος. Εκτός από τους γενικούς κανόνες υγιεινής που εφαρμόζει το Κράτος, κυρίως σε ο,τι αφορά τον έλεγχο της μόλυνσης του περιβάλλοντος (ατμοσφαιρικής και θαλάσσιας) κ.ά., όλος ο πληθυσμός έχει δωρεάν ιατρική και νοσοκομειακή περίθαλψη, καθώς και βοηθητική ιατρική περίθαλψη για ορισμένες κατηγορίες κατοίκων, όπως π.χ. με κοινοτική φροντίδα διατίθεται προσωπικό για ηλικιωμένους και ανάκτους. Το σύνολο των κλινών σε κρατικά νοσοκομεία ανέρχεται περίπου σε 3.500 κρεβάτια.

Η βελτίωση της Υγείας του λαού φαίνεται από τον πίνακα 2, όπου το ποσοστό της παιδικής θνησιμότητας από 31,93^ο/100 το 1961 κατέρχεται σε 15,20^ο/100 το 1980.

Το ποσοστό δε της γενικής θνησιμότητας οφείλεται, πιθανόν, στο γεγονός πρώτον της σημαντικής μετανάστευσης — ως γνωστό μεταναστεύουν νέα άτομα — και δεύτερον στον υψηλό αριθμό των παλιννοστούντων, που, σε μεγάλο ποσοστό, είναι μεγάλης ή μέσης ηλικίας. Ας σημειωθεί ότι από το 1975 και μετά οι παλιννοστούντες είναι περισσότεροι από τους μεταναστεύσαντες (βλ. πίν. 1, στήλες 7 και 8).

Οι δαπάνες του Υπουργείου Υγείας και Περιβάλλοντος, όπως εμφανίζεται στον πίνακα 3, έχουν αυξηθεί σημαντικά. Από 43.270 £ Μ το 1960-61 έφθασαν σε £ Μ 1.096.309 το 1980, δηλ. με βάση το 100 (για το 1960-61) ο δείκτης ανέρχεται σε 2.537 για το 1980, ενώ οι περιοδικές μεταβλητές δαπάνες από 1.710.467 σε 14.556.722 και ο δείκτης 850 περίπου αντίστοιχα.

β) Απασχόληση

Η εξέλιξη του οικονομικά ενεργού πληθυσμού φαίνεται στον πίνακα 4, από όπου παρατηρούμε ότι κατά την εικοσαετία 1962-1981 ο μεν συνολικός πληθυσμός αυξήθηκε κατά 5,6%, ο ενεργός κατά 34,8%, οι απασχολούμενοι

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Βασικά δημογραφικά στατιστικά στοιχεία 1961 - 1980

1	2	3	4	5	6	7	8
Έτος	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Ρυθμός γέννησης 1.000	Ρυθμός θανάτου 1.000	Μετανάστες	Παλλινωστούχτες
1961	147.965	153.522	301.487	23,3	8,9	3.580	451
1962	147.945	154.998	302.938	22,8	8,6	3.641	525
1963	146.507	153.655	300.162	20,3	8,9	6.579	536
1964	144.530	154.327	298.857	19,8	8,5	8.987	495
1965	143.090	153.415	296.505	17,6	9,4	8.090	580
1966	143.701	156.113	299.814	16,8	9,0	4.340	193
1967	144.648	155.222	299.870	16,7	9,4	3.971	36
1968	145.930	156.075	302.005	16,1	9,0	2.992	343
1969	145.688	157.663	303.351	15,8	9,4	2.648	282
1970	145.296	158.488	302.779	16,3	9,4	2.696	317
1971	145.014	156.701	301.715	17,1	9,5	2.798	143
1972	143.297	155.521	298.818	16,0	9,1	3.163	202
1973	143.012	155.240	298.252	17,7	9,8	4.059	230 ¹
1974	142.657	154.965	297.622	18,3	9,2	4.189	535 ¹
1975	144.614	156.289	300.903	19,0	9,6	1.624	2.957
1976	147.022	157.975	304.997	18,7	9,7	1.107	1.472
1977	148.399	159.543	308.942	18,8	9,3	1.237	2.261
1978	150.872	160.549	311.421	18,1	10,5	1.577	1.678
1979	153.052	162.210	315.262	18,5	9,4	1.303	2.289
1980	154.759	163.028	318.028	17,6	10,1	1.374	1.753

1. Οι αριθμοί για το 1973-1974 αναφέρονται στους μετανάστες που επέστρεψαν, μετά από δύο χρόνια από την αναχώρησή τους. Οι αριθμοί για το 1975 περιλαμβάνουν όλους τους μετανάστες που επέστρεψαν.

Πηγή: *Malta, Handbook*, Published by the Information Division Kastilja - Malta, Printed of the Government Press, december 1982, σ. 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Κεφάλαιο και περιοδικές μεταβλητές Δαπάνες του Υπουργείου
Υγείας και Περιβάλλοντος (1960-1980)

	Περιοδικές μεταβλητές δαπάνες	£ Μ Κεφάλαιο	Περιοδικές μεταβλητές δαπάνες	£ Μ Κεφάλαιο
1960 /61	1.710.467	43.270	1970 /71	3.880.724
1961 /62	1.872.888	71.973	1971 /72	4.586.586
1962 /63	1.888.075	50.715	1972 /73	4.429.466
1963 /64	1.868.354	110.833	1973 /74	4.564.021
1964 /65	1.925.502	89.236	1974 /75	5.365.885
1965 /66	2.074.571	89.616	1975 /76	6.209.837
1966 /67	2.156.743	60.486	1976 /77	7.058.948
1967 /68	2.373.841	61.295	1977 /78	7.771.942
1968 /69	2.959.607	217.145	1978 /79	9.352.366
1969 /70	3.409.767	216.802	1979	8.058.292
			1980	14.556.722

Πηγή: Μάλτα, Handbook, ό.π., σ. 21.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Πληθυσμός και Εργασία
(1962 - 1981)

	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971
Σύνολο πληθυσμού	302.938	300.162	298.857	296.505	299.814	299.814	302.005	303.351	302.779	301.715
Προσφορά εργασίας	90.442	90.930	92.376	93.197	93.243	94.982	96.040	99.304	101.061	105.058
Απασχολούμενοι	84.086	83.195	84.731	86.338	86.338	89.595	91.841	95.841	96.009	99.110
Άνεργοι	6.356	7.015	7.645	7.645	6.584	5.387	4.199	3.813	4.962	—
	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Σύνολο πληθυσμού	298.818	298.252	297.622	300.903	304.397	308.942	311.421	315.262	318.028	319.936
Προσφορά εργασίας	106.642	107.804	108.951	112.708	115.416	119.554	120.586	122.135	122.871	121.903
Απασχολούμενοι	100.408	102.981	102.310	107.814	110.518	114.415	116.398	118.841	118.832	116.223
Άνεργοι	6.360	4.894	6.285	4.964	4.831	5.057	4.196	3.294	4.039	5.680

Πηγή: Malta, Handbook, ό.π., σ. 30.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Κατανομή της εργασίας κατά τομέα παραγωγής (%)

	Δεκέμβριος 1981			Σεπτέμβριος 1982		
	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο
Άμεση παραγωγή	42.90	49.53	44.60	42.42	46.80	43.52
Γεωργία και Αλιεία	6.6	3.46	5.80	6.70	3.22	5.83
Μεταποίηση	22.4	45.75	28.32	21.52	42.87	26.86
Κατασκευές, λατομεία, γαλιώνηση πετρελαίου	7.1	0.30	5.35	7.21	0.31	5.48
Ηλεκτρισμός, υγραέριο και νεώλιο	6.9	0.35	5.21	6.99	0.40	5.34
Αγορά υπηρεσιών	31.60	36.08	32.71	31.74	35.90	32.78
Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο	9.8	10.79	10.10	9.86	10.86	10.06
Τράπεζα, Ασφάλειες	2.9	3.53	2.47	2.20	3.70	2.58
Μεταφορά και Επικοινωνίες	8.1	3.04	6.79	8.17	3.08	6.89
Ιδιωτικός τομέας και άλλες Υπηρεσίες	11.6	18.71	13.38	11.51	18.40	13.25
Υπηρεσίες που δεν υπόκεινται στην αγορά	22.50	22.68	22.68	25.83	17.30	23.70
Κυβέρνηση	23.60	14.38	21.28	23.84	16.40	21.98
Ένοπλες Δυνάμεις	1.90	—	1.40	1.99	0.90	1.72
Σύνολο ενεργού πληθυσμού	100.00	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Β. Απασχολούμενοι	95.3	95.58	95.34	92.68	93.60	92.90
Άνεργοι	4.7	4.42	4.66	7.32	6.40	7.10
Εργατικό δυναμικό	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

κατά 38,2% και η ανεργία μειώθηκε κατά 11%. Η αύξηση του ενεργού πληθυσμού, σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό, οφείλεται, προφανώς, στο γεγονός ότι από το 1975 και μετά ο αριθμός των παλιννοστούντων είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των μεταναστευσάντων.

Από τον πίνακα 5 παρατηρούμε ότι η μόνη αλλαγή που επήλθε από τον Δεκέμβριο του 1981 μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1982 είναι η αύξηση των ανέργων (πανευρωπαϊκό φαινόμενο). Από 4,7% αυξήθηκε σε 7,10%.

Η κατανομή του εργατικού δυναμικού κατά τα δύο τελευταία έτη παρουσιάζεται στον πίνακα 5.

Για τα προβλήματα της απασχόλησης υπάρχει ειδικό Τμήμα Εργασίας και Μετανάστευσης, που είναι υπεύθυνο για την ανάπτυξη και εξέλιξη της εργατικής δύναμης στη Μάλτα.

γ) Εκπαίδευση

Η παιδεία είναι υποχρεωτική από την ηλικία των 6 μέχρι 16 χρόνων.

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Μάλτας αποτελείται από τις ακόλουθες βαθμίδες: α) το νηπιαγωγείο, β) τη στοιχειώδη εκπαίδευση, γ) τη μέση εκπαίδευση, δ) τη μεταλυκειακή εκπαίδευση (the upper secondary level), ε) τα τεχνικά και εμπορικά σχολεία και, τελικά, στ) την πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

Υπάρχει, ακόμα, σημαντική πολιτιστική δραστηριότητα.

II. Οικονομική διάρθρωση

Προτού αναλύσουμε τους επιμέρους τομείς παραγωγής και τα άλλα οικονομικά μεγέθη, πιστεύουμε ότι είναι απαραίτητο να αναφερθούμε στο πρόσφατο αποικιοκρατούμενο παρελθόν της Μάλτας.

Για εκατοντάδες χρόνια ο κύριος ρόλος της Μάλτας ήταν εκείνος του οχυρωμένου Μεσογειακού νησιού, που χρησιμοποιείτο για τα στρατιωτικά συμφέροντα των ξένων κυβερνήσεων της. Πιο συγκεκριμένα, από το 1800 η οικονομική ζωή της χώρας εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τις βρετανικές στρατιωτικές δαπάνες στη Μάλτα και από τη χρησιμοποίηση της Μάλτας ως ένα κέντρο αποθήκευσης εμπορίου.

Η οικονομική στρατηγική της Μαλτέζικης Σοσιαλιστικής Κυβέρνησης έχει, από το 1971, προσανατολισθεί κυρίως προς τη διεύρυνση της παραγωγικής ικανότητας του νησιού, μέσα όμως στο πλαίσιο της πολιτικής απόφασης να κλείσουν οι βρετανικές στρατιωτικές βάσεις και να υπάρξουν, σαν Έθνος, χωρίς τα αυξανόμενα οικονομικά κέρδη για τις διευκολύνσεις που προσφέρουν στις στρατιωτικές υπηρεσίες των ξένων δυνάμεων.

Ένας από τους κύριους στόχους του αναπτυξιακού προγράμματος της Μάλτας για την περίοδο 1981-1985 είναι, εντούτοις, η συνεχιζόμενη αναδιάρθρωση της οικονομίας και η περαιτέρω ενδυνάμωση της παραγωγικής της βάσης κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επιτευχθεί πρώτον περισσότερο ισόρροπη ανάπτυξη και δεύτερον να δημιουργηθούν νέες ευκαιρίες απασχόλησης.

α) Πρωτογενής Τομέας Παραγωγής

1. Γεωργία

Σε πείσμα των συνεπειών των ασθενειών στο ζωϊκό πληθυσμό, όπως θα αναλύσουμε στη συνέχεια, και άλλων δυσμενών καιρικών συνθηκών, έχει υπολογισθεί ότι η συμμετοχή της Γεωργίας και Αλιείας στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν για το 1981 ανήλθε στο 4% περίπου.

Η Γεωργία της Μάλτας βρίσκεται σε δυσμενή θέση κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων λόγω της χαμηλής βροχόπτωσης. Η Κυβέρνηση καθοδηγεί και ενδιαφέρεται σοβαρά για την αύξηση της παραγωγής τροφίμων με σκοπό να μειωθεί η εξάρτηση του νησιού από τις εισαγωγές τους.

Κατά τη διάρκεια του 1981 το Τμήμα Γεωργίας, μετά από αίτηση των γεωργών και των γεωργικών συνεταιρισμών, εισήγαγε 2.444 μετρικούς τόννους σπόρου πατάτας, ειδικής ποιότητας και, όπως έκανε και για τα προηγούμενα χρόνια, ανέλαβε την ευθύνη για τις εξαγωγές πατάτας και κρεμμυδιών για λογαριασμό των αγροτών. Σκοπός αυτής της ενέργειας ήταν να βοηθήσουν τον αγρότη να πραγματοποιήσει τις ψηλότερες δυνατές τιμές στα παραγόμενα αγαθά. Πράγματι 5.030 μετρικοί τόννοι πατάτας εξήχθησαν στην Ολλανδία και 1.096 μετρικοί τόννοι κρεμμυδιών στο Ηνωμένο Βασίλειο. Οι αγρότες έλαβαν £ M 412.667 από τις εξαγωγές της πατάτας και £ M 44.188 από τις εξαγωγές των κρεμμυδιών.

Οι πωλήσεις αγροτικών προϊόντων στις κεντρικές αγορές της Μάλτας και του Γκόζο, κατά το 1981, ανήλθαν στο ποσό των £ M 4.066.217.

Η ενίσχυση στους αγρότες, για το 1981, συνίσταται στη χρηματοδοτική βοήθεια με τη μορφή των δωρεών, που ανήλθε στο σύνολό της σε £ M 194.533. Οι δωρεές προκαταβλήθηκαν για να δημιουργηθούν αποθήκες νερού, αρδευτικά έργα, ανεμόμυλοι, για επιχειρηματίες χοιροτρόφους και για επέκταση του ηλεκτρισμού στις αγροτικές επιχειρήσεις.

Το Τμήμα Γεωργίας συνέχισε το 1981 την εξάπλωση της εκπαίδευσης των αγροτών σε όλα τα επίπεδα. Το κύριο βάρος δόθηκε στην εκπαίδευση των σπουδαστών. Οι φοιτητές, εκτός από τη θεωρητική κατάρτιση, είχαν τη δυνατότητα πρακτικής εξάσκησης σε αγροτικά προγράμματα. Τα καθαρά κέρδη που προέρχονταν από τις αγροτικές δραστηριότητες μοιράζονταν στους φοιτητές, στο τέλος του έτους, ανάλογα με τη συμμετοχή και επιμέλειά τους.

Λόγω της έκρηξης του αφρικανικού πυρετού στους χοίρους, το 1978, ολόκληρος ο χοιροτροφικός πληθυσμός της Μάλτας καταστράφηκε, και από το 1979 άρχισε η ανασυγκρότηση της βιομηχανικής εκτροφής χοίρων, που συνεχίστηκε και το 1981. Ειδικότερα, το 1981 προκαταβλήθηκε στους χοιροτρόφους, με μορφή δωρεών £ M 98.000, με σκοπό να κτίσουν νέες χοιροτροφικές εγκαταστάσεις ή να βελτιώσουν τις παλιές. Το 1982 ήταν η πρώτη χρονιά που η χοιροτροφία στάθηκε στα πόδια της.

Το Τμήμα Γεωργίας συνέχισε ακόμα τα εντατικά του προγράμματα αναδάσωσης φυτειών φρούτων και ανάκτησης εδάφους, με αντικειμενικό σκοπό να ιδρυθούν αγροτικές δραστηριότητες στα πρώην άγονα εδάφη. Οι κύριες περιοχές συγκέντρωσης ήταν ο Hagar, Qim-Ghar, Lapsi και το νησί του Comino

2. Αλιεία

Ο κύριος αντικειμενικός στόχος της Κυβέρνησης για την αλιεία είναι η ανάπτυξή της διαμέσου ενός αλιευτικού στόλου, με σκοπό να ικανοποιηθεί η εγχώρια ζήτηση σε ψάρια και έτσι να μειωθούν οι εισαγωγές κατεψυγμένων και κονσερβοποιημένων ψαριών, τα οποία σήμερα λογαριάζεται ότι αντιπροσωπεύουν το μισό της εγχώριας κατανάλωσης σε ψάρια.

Κατά το 1981, όπως φαίνεται στον πίνακα 6, 921 τόννοι ψαριών αλιεύτηκαν από τους μεμονωμένους αλιείς και από τη Μαλτο-Λιβυχο-Αραβική αλιευτική εταιρία, η οποία χειρίζεται ένα μικρό αλιευτικό στόλο, και η συνολική αξία χονδρικής πώλησης ανέρχεται στο ποσό των £ M 991.000.

Για το 1981 δεν εισήχθησαν νωπά ψάρια.

Στον πίνακα 7 γίνεται μια εκτίμηση για την αξία από τη χονδρική πώληση των γεωργικών προϊόντων.

Αν πάρουμε ως έτος-βάση το 1961 (=100), ο δείκτης για το 1980 για μεν το σύνολο της γεωργικής παραγωγής ανέρχεται σε 432, για τα σιτηρά-όσπρια κ.ά. σε 234, για τα λαχανικά σε 475 και για τα φρούτα (εκτός από τα σταφύλια) σε 1.006. Βλέπουμε ότι θεαματική είναι η ποσοστιαία αύξηση των φρούτων, ενώ υπολείπεται κατά πολύ από τον μέσον όρο η παραγωγή σιτηρών και οσπρίων.

β) Δευτερογενής Τομέας Παραγωγής (Βιομηχανία)

Γενικά, παρατηρούμε ότι ο βιομηχανικός τομέας έχει εξαπλωθεί σημαντικά, με αποτέλεσμα να αυξηθούν και οι εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων και η αύξηση ευκαιριών απασχόλησης. Αυτή άλλωστε ήταν η γραμμή και οι στόχοι του αναπτυξιακού προγράμματος 1973-1980. Η αξία των εξαγωγών βιομηχανικών αγαθών ανήλθε σε £ 137,1 εκατομμύρια το 1981.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

*Χοντρική Αξία και Βάρος των εγχωρίων Ιχθύων
(1960-1981)*

	<i>Άλμυση (χιλιόγραμμα)</i>	<i>Αξία Χονδρικής Πώλησης £ Μ</i>
1960	1.236.523	227.000
1961	1.372.006	236.600
1962	1.338.224	248.800
1963	1.514.602	283.200
1964	1.369.263	324.100
1965	1.299.210	334.900
1966	1.296.416	319.500
1967	1.504.747	346.000
1968	1.202.538	341.000
1969	1.156.259	320.300
1970	1.182.014	378.300
1971	1.244.397	430.491
1972	1.175.766	453.482
1973	1.591.412	543.184
1974	1.512.824	705.318
1975	1.494.784	714.221
1976	1.534.756	770.322
1977	1.448.017	896.803
1978	1.064.161	772.456
1979	1.305.549	954.570
1980	1.054.475	961.328
1981	920.882	991.217

Πηγή: Malta, Handbook, ό.π., σ. 59.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Υπολογισμός της αξίας από τη χονδρική πώληση των γεωργικών προϊόντων για την περίοδο 1961-1980
(ποσά σε χιλιάδες λίρες Μάλτας)

Παραγωγή	1961	1962*	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Σιτηρά, Όσπρια και άλλες συγκομιδές	736	—	638	623	629	640	649	604	595	636
Λαχανικά	1,486	—	1,368	1,149	1,202	1,287	1,492	1,503	2,027	1,819
Φρούτα (δεν συμπεριλαμβάνονται τα σταφύλια)	146	—	144	121	157	200	333	243	671	342
Σύνολο	2,368	—	2,150	1,893	1,988	2,127	2,474	2,350	3,293	2,797
Παραγωγή	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Σιτηρά, Όσπρια και άλλες συγκομιδές	698	631	757	1,136	1,381	1,206	1,520	1,787	1,951	1,722
Λαχανικά	1,816	1,723	2,366	3,141	3,911	5,490	5,140	5,148	5,782	7,055
Φρούτα (δεν συμπεριλαμβάνονται τα σταφύλια)	257	280	313	402	419	593	640**	722	978	1,469
Σύνολο	2,771	2,634	3,436	4,679	5,711	7,289	7,300**	7,657	8,711	10,246

* Δεν έγινε απογραφή για το 1962.

** Αναθεωρημένα.

Πηγή: *Malta, Handbook*, ό.π., σ. 60.

Βαρύτητα έχει δοθεί και στην ανάπτυξη του τομέα επισκευής και ναυπηγείας πλοίων, όπως φαίνεται πρώτον από την κατασκευή μιας νέας αποβάθρας που μπορεί να συμπεριλάβει πλοία πάνω από 300.000 dwt και δεύτερο από το καινούργιο ναυπηγείο για την κατασκευή πλοίων άνω των 120.000 dwt. Εντατικές επίσης προσπάθειες είναι καθ' οδόν με την ανάπτυξη ενός νέου σύνθετου λιμανιού στο Marsaxlokk, για να μετατραπεί το νησί σε ένα από τα μεγαλύτερα κέντρα μεταφόρτωσης πλοίων.

Μια από τις βασικές οικονομικές στρατηγικές και για τη δεκαετία του 1980 είναι και η συνέχιση της εξάπλωσης του βιομηχανικού τομέα. Οι στόχοι του παρόντος αναπτυξιακού προγράμματος 1981-1985 στον βιομηχανικό τομέα είναι α) η αύξηση της παραγωγής με ετήσιο ρυθμό 6,2%, β) η αύξηση των εξαγωγών κατά 8% και γ) η δημιουργία 6.300 περίπου επιπρόσθετων θέσεων απασχόλησης. Ακόμα θα δοθεί ιδιαίτερη προσπάθεια για να επιτευχθούν υψηλότερα επίπεδα παραγωγικότητας.

Η Μάλτα προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα, σαν μια βιομηχανική βάση, σε δυναμικούς επενδυτές, όπως π.χ. πειθαρχημένη και άφθονη εργατική δύναμη, σχετικά χαμηλές δαπάνες παραγωγής, πολιτική και βιομηχανική σταθερότητα και δυνατότητα διεξόδου των βιομηχανικών προϊόντων σε ευρωπαϊκές και αραβικές αγορές. Οι αλλοδαπές εταιρίες που λειτουργούν στη Μάλτα προέρχονται από τη Βρετανία, Τσεχοσλοβακία, Λιβύη, Δυτική Γερμανία, Ελλάδα, Ιταλία, Ιαπωνία, Ολλανδία, Σουηδία, Ηνωμένες Πολιτείες και Γαλλία.

Ο μεταποιητικός τομέας περιλαμβάνει υφαντικές βιομηχανίες, ενδυμασίας, υπόδησης, επίπλων, ειδών διατροφής, φαρμακευτικών προϊόντων, καπνού, κατασκευής μηχανών (μηχανικών, ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών), ελαστικά και δερμάτινα είδη, χημικά, κατασκευή τελικών προϊόντων εκ μετάλλου, κατασκευή μεταφορικών μέσων κ.ά.

Η ποικιλία αυτή των επιτοπίως κατασκευαζομένων βιομηχανικών προϊόντων μαρτυρεί την ώθηση που έχει δοθεί για την εκβιομηχάνιση τα τελευταία χρόνια και που έχει ως αποτέλεσμα τα εξαγόμενα βιομηχανικά προϊόντα να αυξηθούν από £ M 14,2 εκατομμύρια το 1971 σε £ M 149 εκατομμύρια το 1980.

Στον βιομηχανικό τομέα η Κυβέρνηση έχει συμπληρώσει την ιδιωτική επένδυση είτε οργανώνοντας έναν αριθμό επιχειρήσεων με τη συνδρομή ξένης τεχνικής βοήθειας είτε σε μια joint venture βάση, συνεργαζόμενη με εγχώριες και αλλοδαπές επενδύσεις. Αυτή τη στιγμή υπάρχουν δεκατέσσερις βιομηχανίες στις οποίες η Κυβέρνηση έχει είτε την πλήρη ιδιοκτησία είτε την πλειοψηφία μετοχών είτε, τέλος, το ήμισυ των μετοχών.

Στο τμήμα Βιομηχανίας υπάγεται και η χειροτεχνία, που σήμερα θεωρείται σαν μια από τις πλέον επικερδείς πηγές εισοδήματος και γι' αυτό ενθαρρύνεται ποικιλότροπα η ανάπτυξή της με τη βοήθεια πολλές φορές ξένων εμπειρογνομόνων που διδάσκουν στους εγχώριους τεχνίτες τις νέες ροπές στο

σχέδιο και στην τεχνική, αν και δίνεται προτεραιότητα στην αναβίωση της παλιάς τέχνης και τεχνικής για να διατηρηθούν οι παλιές παραδόσεις της Μάλτας. Οποτεδήποτε παρουσιάζεται ευκαιρία, το Κέντρο Χειροτεχνίας της Μάλτας συμμετέχει σε διεθνείς εμπορικές αγορές και εκθέσεις και μ' αυτό τον τρόπο πληροφορείται σχετικά με τη δυνατότητα της διοχέτευσης των μαλτέζικων προϊόντων στις διεθνείς αγορές.

Με μια Πράξη του Κοινοβουλίου το 1967 ιδρύθηκε η Εταιρία Ανάπτυξης της Μάλτας, με κύριο σκοπό να προωθήσει τη βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας. Κατά τη διάρκεια των δεκαεσσάρων ετών η δραστηριότητά της κυρίως αποσκοπεί στην προώθηση και εξάπλωση των επενδύσεων καθώς και στον ρόλο μιας καθοδηγητικής δύναμης μέσα στη γενική στρατηγική για τη βιομηχανική ανάπτυξη. Ακόμα, η Εταιρία προσπαθεί να συντονίσει δυο βασικά όργανα της βιομηχανικής πολιτικής: πρώτον, τα εκπαιδευτικά ινστιτούτα, και ιδιαίτερα το Πανεπιστήμιο, και δεύτερον τις Τράπεζες, με σκοπό να εξασφαλίσει μια πιο ενσωματωμένη προσπάθεια στην εκβιομηχάνιση της χώρας.

Στον πίνακα 8 βλέπουμε τη διαχρονική εξέλιξη (1961-1980) της αξίας του ακαθάριστου βιομηχανικού προϊόντος, κατά βιομηχανικό κλάδο. Ο δείκτης για το σύνολο του βιομηχανικού προϊόντος (1961=100) ανήλθε το 1980 σε 2.276, για τα τρόφιμα σε 754, για τα ποτά σε 635, για τον καπνό σε 804, για τις υφαντικές βιομηχανίες κλπ. σε 13.342, για την ξυλεία κλπ. σε 2.447, για εκτυπώσεις κλπ. σε 4.095, για τα ελαστικά κλπ. σε 2.382, για τα μη μεταλλικά προϊόντα κλπ. σε 1.463, για μεταλλικά προϊόντα κλπ. σε 5.085 και για διάφορα σε 5.166.

Παρατηρούμε ότι κάτω από το μέσο όρο του δείκτη αύξησης του βιομηχανικού προϊόντος, σε σημαντικό μάλιστα βαθμό, βρίσκονται τα προϊόντα που προέρχονται από τις λεγόμενες γεωργικές βιομηχανίες, αυτές δηλ. που έχουν ως πρώτη ύλη γεωργικά προϊόντα (τρόφιμα, ποτά και καπνός). Αυτό, φυσικά, δεν είναι άμοιρο από την εξέλιξη της γεωργίας, που, όπως είδαμε, η ανάπτυξή της περιορίστηκε από τις κακές καιρικές συνθήκες και από τις ασθένειες των ζώων.

Στον πίνακα 9 βλέπουμε, για την ίδια περίοδο (1961-1980), τη διαχρονική εξέλιξη του αριθμού των απασχολούμενων στον βιομηχανικό τομέα, κατά κλάδους βιομηχανίας.

Ο δείκτης (1961=100) για την εξέλιξη της απασχόλησης στον βιομηχανικό τομέα για μεν το σύνολό του ανέρχεται σε 262, για δε τους επιμέρους κλάδους σε 137 για τρόφιμα κλπ., σε 818 για υφαντικά προϊόντα, σε 626 για είδη ενδυμασίας κλπ., σε 256 για έπιπλα, σε 349 για προϊόντα χάρτου κλπ., σε 1.188 για δέρματα κλπ., σε 220 για χημικά κλπ., σε 2.089 για ηλεκτρισμό κλπ., σε 125 για εξοπλισμό μεταφορικών μέσων και σε 499 για διάφορα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Αξία του ακαθάριστου βιομηχανικού προϊόντος (1961-1980)
(υπολογιζόμενη σε χιλιάδες λίρες Μάλτας)

	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Είδη διατροφής	3.431	3.646	3.796	4.041	4.063	4.598	5.051	6.193	6.372	7.034
Ποτά	1.999	2.137	2.268	2.262	2.512	2.697	2.976	3.310	3.685	3.798
Καπνός	1.765	1.749	1.795	1.927	1.940	1.956	2.174	2.359	2.434	2.749
Υφαντικές βιομηχανίες, ειδών υπόδησης, και ένδυσης	659	997	1.726	3.005	4.373	5.631	5.501	6.729	8.333	8.689
Βιομηχανίες ξύλου, φελού και επίπλων	402	386	447	476	715	798	1.056	1.108	1.435	1.846
Εκτυπώσεις - Εκδόσεις	372	400	437	486	565	702	915	1.075	1.357	1.691
Βιομηχανία προϊόντων από ελαστικό, χημικές και πλαστικές ύλες	633	747	1.131	1.590	1.908	1.710	1.787	2.476	3.205	3.804
Μη μεταλλικά ορυκτά	454	428	451	577	663	793	992	1.269	1.610	1.950
Μεταλλικά-μηχανικά και μεταφορικών μέσων αντικείμενα	889	932	1.115	1.605	1.943	2.184	2.640	3.859	5.101	5.663
Διάφορα, συμπεριλαμβανομένης και της βιομηχανίας δέρματος	315	492	507	686	728	880	1.109	1.440	1.530	1.603
Σύνολο	10.917	11.914	13.673	16.655	19.410	21.949	24.201	29.818	35.052	38.827

ΠΙΝΑΚΑΣ 8 (συνέχεια)

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Είδη διατροφής	7.002	7.667	8.926	11.603	16.260	19.188	23.944	23.286	23.906	25.870
Ποτά	3.857	4.106	5.898	6.142	7.332	7.672	9.115	9.369	10.764	12.690
Καπνός	2.837	3.310	4.255	6.685	6.929	7.675	9.196	9.771	11.135	14.189
Υφαντικές βιομηχανίες, ειδών υπόδησης, ένδυσης	9.309	12.786	18.533	25.725	34.407	50.521	60.953	67.683	78.323	87.921
Βιομηχανίες ξύλου, φελού και επίπλων	1.803	2.072	2.386	2.997	4.660	5.210	6.181	6.640	8.498	9.838
Εκτυπώσεις - Εκδόσεις	1.915	1.712	2.056	2.674	4.160	8.738	10.102	10.857	11.890	15.235
Βιομηχανία προϊόντων από ε- λαστικό, χημικές και πλαστι- κές ύλες	4.244	4.488	5.584	8.250	6.228	6.711	8.842	9.876	12.435	15.078
Μη μεταλλικά ορυκτά	2.038	1.995	2.066	2.247	2.548	2.730	3.389	3.960	4.939	6.643
Μεταλλικά-μηχανικά και μετα- φορικών μέσων αντικείμενα	6.141	8.142	11.300	13.902	14.966	20.720	27.910	31.275	36.559	45.202
Διάφορα, συμπεριλαμβανομένης και της βιομηχανίας δέρματος	1.815	2.456	4.077	4.360	3.084	5.369	8.533	11.599	17.343	16.083
Σύνολο	40.981	48.734	65.045	84.585	100.574	134.534	168.165	184.316	215.792	248.454

Πηγή: Malta, Handbook, ό.π., σ. 47.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Απασχόληση στο Βιομηχανικό Τομέα

Κατηγορία βιομηχανιών	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
— Είδη διατροφής, ποτά και καπνός	3.050	3.230	3.440	3.370	3.390	3.250	3.340	3.220	3.340	3.570
— Υφαντουργική Βιομηχανία	340	390	670	1.240	1.670	1.820	1.940	2.010	2.840	2.920
— Ένδυση και υπόδηση	1.480	1.470	1.490	1.600	1.530	1.550	1.430	1.560	11.630	1.920
— Έπιπλα	1.170	1.160	1.130	1.140	1.180	1.190	1.290	1.420	1.610	1.520
— Χάρτις και Εκτύπωση	540	540	690	720	810	800	1.020	1.140	1.160	1.100
— Δέρματα και ελαστικά	170	210	200	320	470	460	540	690	1.180	1.300
— Χημικά, μη μεταλλικά ορυκτά και πετρέλαιο	960	1.020	960	1.120	1.170	1.250	1.490	1.150	1.360	1.390
— Μέταλλα και μηχανήματα	740	840	860	860	930	1.100	970	1.150	1.320	1.390
— Ηλεκτρικά μηχανήματα	100	100	110	120	130	190	300	340	500	1.030
— Μεταφορικός εξοπλισμός	6.180	6.010	6.340	6.190	6.300	6.650	6.600	6.430	6.800	6.790
— Άλλα	430	600	660	720	820	610	740	1.210	1.050	1.180
Σύνολο	15.180	15.570	16.550	17.400	18.870	19.660	20.320	22.790	24.010	24.010

ΠΙΝΑΚΑΣ 9 (συνέχεια)

Κατηγορία Βιομηχανιών	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979*	1980*
— Είδη διατροφής, ποτά και καπνός	3.430	3.687	3.982	3.694	3.898	3.969	3.990	3.946	4.042	4.186
— Υφαντουργική Βιομηχανία	3.000	2.570	2.927	2.673	3.302	3.440	3.584	3.547	3.438	2.781
— Ένδυση και υπόδηση	2.240	3.254	4.174	4.692	5.521	6.339	7.201	7.880	9.050	9.264
— Έπιπλα	1.970	1.967	1.904	1.926	1.737	1.832	2.259	2.504	2.581	2.998
— Χάρτης και Εκτύπωση	1.440	1.055	1.255	1.211	1.280	1.744	1.711	1.805	1.716	1.882
— Δέρματα και ελαστικά	1.510	1.980	2.363	2.407	1.843	2.088	2.210	2.342	2.210	2.019
— Χημικά, μη μεταλλικά ορυκτά και πετρέλαιο	1.190	1.681	1.910	1.896	1.927	1.802	1.915	2.054	2.251	2.113
— Μέταλλα και μηχανήματα	1.680	1.366	1.306	1.470	1.558	1.659	2.074	2.250	2.228	2.362
— Ηλεκτρικά μηχανήματα	1.190	1.630	2.257	2.263	1.896	2.034	2.319	2.153	2.040	2.089
— Μεταφορικός εξοπλισμός	6.440	6.711	6.669	6.704	6.717	6.678	7.123	7.335	7.602	7.743
— Άλλα	1.390	1.170	2.053	1.581	1.608	1.641	2.097	2.097	2.061	2.147
Σύνολο	25.480	27.080	30.800	30.517	31.287	33.196	36.483	37.913	39.219	39.583

* Συμπεριλαμβάνονται και τα νεώλγια της Μέλατας.

Πηγή: Ματα, Handbook, ό.π., σ. 48.

Από την παραβολή των πινάκων 8 και 9 και, κατά κύριο λόγο, από τον υπολογισμό των δεικτών τους παρατηρούμε ότι η απασχόληση αυξήθηκε με μικρότερο ρυθμό από τον όγκο παραγωγής, που σημαίνει ότι αυξήθηκε η παραγωγικότητα της εργασίας. Υπάρχουν πολλοί λόγοι³ που αυξάνουν την παραγωγικότητα της εργασίας, αλλά ο πιο σημαντικός και προσδιοριστικός είναι όταν αυξάνει ο λόγος κεφαλαίου προς εργασία.

γ) Τριτογενής Τομέας Παραγωγής (Υπηρεσίες)

1. Εμπόριο

Για το εσωτερικό εμπόριο δεν διαθέτουμε στοιχεία. Όσο για το εξωτερικό παρατηρούμε ότι είναι έντονα ελλειμματικό, όπως φαίνεται από τους πίνακες 10 και 11. Στον πίνακα 12 εμφανίζεται το ποσοστό των εξαγωγών που καλύπτουν τις εισαγωγές και παρουσιάζει διαχρονικά σημαντική βελτίωση. Ενώ το 1961 οι εξαγωγές καλύπτουν μόνο το 15% των εισαγωγών, το 1980 καλύπτουν το 51%. Ακόμα επισημαίνουμε ότι ο δείκτης (1961=100) για μεν τις εισαγωγές ανήλθε σε 1.100, ενώ για τις εξαγωγές σε 3.589.

2. Συγκοινωνίες

Δεδομένου ότι η Μάλτα είναι ένα μικρό νησί, οι χερσαίες συγκοινωνίες παίζουν δευτερεύοντα ρόλο. Πάντως το οδικό δίκτυο της χώρας είναι αρκετά καλό. Οι δρόμοι είναι ασφαλτοστρωμένοι, αλλά, σε πολλά σημεία, είναι στενοί σε σχέση με την κυκλοφορία. Περισσότερο, λοιπόν, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εναέρια και θαλάσσιες συγκοινωνίες.

α) Εναέρια

Ο εθνικός αερομεταφορέας της Μάλτας είναι η Air Malta, που άρχισε να λειτουργεί το 1973 και συνεργάζεται και με άλλες εταιρίες. Το μόνο δε διεθνές αεροδρόμιο είναι στη Luqa που απέχει 6,5 χιλιόμετρα από τη Valletta, την πρωτεύουσα της Μάλτας, και έχει δύο διαδρόμους, που ο μεγαλύτερος έχει μήκος 3.544 μέτρα.

Στον πίνακα 13 παρουσιάζεται η διαχρονική μετακίνηση των αεροπλάνων, και ο δείκτης αύξησής τους μεταξύ του 1961 (=100) και του 1980 είναι για μεν τις αφίξεις 308,6, για δε τις αναχωρήσεις περίπου ο αυτός, δηλ. 307,6.

3. Βλ. Θ. Ν. Τσιοβαρίδου, «Διερεύνηση των παραγόντων οι οποίοι ευνοούν την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας», *Μηνιαίο Δελτίο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη, Ιούλιος 1977, σ. 1-12.

Στον πίνακα 14 φαίνεται η εξέλιξη της αεροπορικής μεταφοράς επιβατών για την ίδια εποχή με δείκτη αύξησης από το 1961 (=100) έως το 1980, για μεν τους αφιχθέντες 1.688,7, για δε τους αναχωρούντες 1.596,5. Τέλος, στον πίνακα 15 παρουσιάζεται η εξέλιξη των εμπορευμάτων που μεταφέρθηκαν αεροπορικώς. Ο δείκτης 1961 (=100) του βάρους των εκφορτωθέντων εμπορευμάτων ανήλθε για το 1980 σε 498, ενώ των φορτωθέντων σε 1.104, αν και εξακολουθούν οι εκφορτώσεις να υπερτερούν τις φορτώσεις. Τούτο είναι φυσιολογικό, αν λάβουμε υπόψη μας την εξέλιξη των εξαγωγών / εισαγωγών (βλ. πίν. 10, 11 και 12).

β) Θαλάσσιες

Οι θαλάσσιες συγκοινωνίες για τη μεταφορά επιβατών, εμπορευμάτων, ακόμα δε και για το διαμετακομιστικό εμπόριο, παίζουν μεγάλη σημασία. Το μεγαλύτερο λιμάνι είναι το Grand Harbour (Μεγάλο Λιμάνι), που βρίσκεται στην ανατολική πλευρά της χερσονήσου της Valletta. Το Marsaxlokk Port που βρίσκεται στην άλλη πλευρά της χερσονήσου της Valletta είναι και αυτό αρκετά σημαντικό, επιπλέον δε έχει προγραμματιστεί να γίνουν έργα που θα στοιχίσουν περίπου £ Μ 44,4 εκατομμύρια.

Στους πίνακες 16, 77 και 18 βλέπουμε, για τα έτη 1961-1980, την κίνηση, αντίστοιχα, των πλοίων, των επιβατών και των εμπορευμάτων. Για τα πλοία ο δείκτης (1960=100) ανήλθε για το 1980 σε 137,8 για το βάρος του μεταφερθέντος φορτίου, σε 149,8 για τους επιβάτες, σε 357,3 για τους αφιχθέντες και σε 323,6 για τους αναχωρήσαντες, για τα εμπορεύματα σε 264,2 για τις εκφορτώσεις και σε 648,8 για τις φορτώσεις.

Με βάση τους πιο πάνω πίνακες παρατηρούμε πρώτον ότι η χωρητικότητα των χρησιμοποιούμενων πλοίων αυξάνει διαχρονικά (διαφορά αύξησης πλοίων και βάρους) και δεύτερον ότι το βάρος των εξαγόμενων εμπορευμάτων αυξάνει με ταχύτερο ρυθμό από το βάρος των εισαγόμενων, παρόλο που ακόμα το βάρος των εισαγόμενων προϊόντων υπερτερεί από το βάρος των εξαγόμενων.

3. Τουρισμός

Η Μάλτα είναι κυρίως γνωστή ως το νησί των ιπποτών. Οι κατοικίες τους (auberges) είναι ακόμα τα πιο επιβλητικά κτίρια που χρησιμοποιούνται σήμερα για δημόσιες υπηρεσίες, μουσεία, βιβλιοθήκες κ.ά. Δεν είναι όμως ο μόνος πόλος έλξης τουριστών. Υπάρχουν μνημεία από τη νεολιθική εποχή και ιδιαίτερα από την εποχή του χαλκού, όπως οι μεγαλιθικοί ναοί του Tarxien στο νησί της Μάλτας — και της Ggantija — στο νησί του Gozo. Το νησί του

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Διεύθυνση Εμπορίου (1961-1980)
(ποσά υπολογιζόμενα σε χιλιάδες λίρες Μάλτας)
(Εισαγωγές)

Περίοδος	Ηνωμένο Βασίλειο	Ιταλία	Ολλανδία	Γαλλία	Δυτική Γερμανία	Ηνωμένες Πολιτείες	Ωκεανία και Αυστραλία	Άλλες χώρες	Σύνολο
1961	12.101	2.974	1.347	1.255	1.217	527	719	9.293	29.433
1962	11.362	2.938	1.665	1.554	1.176	534	1.037	8.318	28.584
1963	11.666	2.625	1.726	1.763	1.262	438	928	9.850	30.258
1964	13.072	3.843	1.847	1.800	1.420	961	1.474	10.177	34.594
1965	13.482	4.183	1.992	1.525	1.239	853	1.447	10.423	35.144
1966	15.232	5.320	1.989	1.152	1.611	1.652	1.400	10.524	38.880
1967	15.803	6.411	1.769	1.288	1.524	1.293	1.705	10.716	40.509
1968	22.558	8.060	1.566	1.696	1.985	1.238	1.734	12.562	51.399
1969	26.195	9.753	1.860	2.214	2.352	1.929	1.956	15.257	61.516
1970	28.153	11.201	1.866	2.018	3.324	2.548	1.561	16.480	67.121
1971	24.007	11.154	2.304	2.174	3.439	3.033	2.192	17.074	65.377
1972	21.321	12.556	3.061	3.144	4.090	3.818	2.913	16.897	67.210
1973	24.441	13.923	5.187	5.618	7.515	5.267	2.324	23.846	88.100
1974	34.148	23.940	8.590	6.298	11.592	8.143	2.621	43.637	138.969
1975	38.386	26.100	6.705	6.606	13.213	11.541	3.157	38.740	144.448
1976	43.834	31.435	7.806	9.453	18.637	18.397	4.823	45.598	179.923
1977	55.882	39.562	9.421	10.702	24.266	18.726	5.478	53.644	217.681
1978	57.547	43.827	9.211	11.758	28.405	12.415	5.005	53.337	221.505
1979	57.898	59.920	10.219	14.113	38.561	16.979	4.630	69.640	271.960
1980	71.036	78.770	9.363	9.794	44.118	19.563	4.501	86.592	323.737

Πηγή: Μάλτα, Handbook, ό.π., σ. 54.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ

Διεύθυνση Εμπορίου (1961-1980)
 (ποσά υπολογιζόμενα σε χιλιάδες λίρες Μάλτας)
 (Εξαγωγές)

Περίοδος	Ηνωμένο Βασίλειο	Γαλλία	Δυτική Γερμανία	Βέλγιο	Διβήη	Ηνωμένες Πολιτείες	Πολία και Αερουλιάνα	'Άλλες χώρες	Σύνολο
1961	1.295	1.083	25	5	425	46	1.042	725	4.646
1962	1.551	358	37	44	369	25	1.197	733	4.314
1963	1.860	502	32	7	559	45	1.104	1.157	5.266
1964	2.175	617	62	152	769	96	1.227	1.821	6.919
1965	2.585	774	218	190	552	422	1.175	2.737	8.653
1966	3.013	676	271	269	950	1.093	1.633	2.849	10.754
1967	3.187	905	152	178	814	728	1.527	2.399	9.890
1968	4.904	1.475	532	372	853	708	2.293	3.008	14.145
1969	5.488	1.729	775	307	827	549	2.059	4.223	15.957
1970	6.136	1.840	928	543	503	695	2.071	3.349	16.065
1971	7.604	1.585	1.572	868	787	879	1.331	3.689	18.815
1972	9.560	2.147	3.749	1.762	1.047	1.067	1.502	4.888	25.722
1973	10.981	4.152	3.726	2.958	1.552	1.164	1.741	9.686	35.960
1974	14.687	3.815	5.045	4.388	2.779	1.014	6.188	13.666	51.582
1975	14.470	3.777	12.647	3.315	4.971	416	7.499	16.804	63.899
1976	17.201	5.187	23.841	3.777	12.541	1.429	7.301	26.132	97.409
1977	23.353	5.601	38.139	5.509	12.310	1.618	7.649	27.112	121.791
1978	27.748	4.392	43.538	5.410	10.608	2.203	6.065	31.985	131.949
1979	30.333	6.450	51.517	7.345	11.907	3.045	7.077	34.495	152.169
1980	32.692	10.156	51.379	9.753	12.352	3.080	9.583	37.727	166.722

Πηγή: δ.π.,

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

% κάλυψης εισαγωγών από τις εξαγωγές

Περίοδος	Εισαγωγές σε χιλ. Μάλτα £ Μ	Εξαγωγές σε χιλ. Μάλτα £ Μ	% Εξαγωγών - Εισαγωγών
1961	29,433	4,646	15,79
1962	28,584	4,314	15,09
1963	30,258	5,266	17,40
1964	34,594	6,919	20,00
1965	35,144	8,653	24,62
1966	38,880	10,754	27,66
1967	40,509	9,890	24,41
1968	51,399	14,145	27,52
1969	61,516	15,957	25,94
1970	67,121	16,065	23,93
1971	65,377	18,815	28,78
1972	67,210	25,722	38,27
1973	88,100	35,960	40,81
1974	138,969	51,582	37,12
1975	144,448	63,899	44,24
1976	179,923	97,409	54,14
1977	217,681	121,791	55,94
1978	221,505	131,949	59,57
1979	271,960	152,169	55,95
1980	323,737	166,722	51,50

ΠΙΝΑΚΑΣ 13
Μετανάστευση Αεροπλάνων (1961-1980)

	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Αφίξεις	2.626	4.903	1.893	2.104	2.101	2.356	2.840	3.157	3.717	4.002
Ανεχωρήσεις	2.633	1.902	1.893	2.104	2.101	2.352	2.830	3.150	3.710	3.978
	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Αφίξεις	3.641	3.085	3.729	4.589	5.010	4.913	4.880	5.569	6.996	8.105
Ανεχωρήσεις	3.654	3.084	3.722	4.587	5.005	4.915	4.875	5.559	6.996	8.100

Πηγή: *Malta, Handbook*, ό.π., σ. 62.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

Αεροπορική μεταφορά επιβατών

	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Αφίξεις	45.812	46.444	52.478	63.492	76.773	101.232	128.497	162.503	211.670	202.308
Αναχωρήσεις	48.422	49.877	59.349	70.016	82.020	102.826	131.023	162.795	211.095	204.399
	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Αφίξεις	209.490	179.421	240.245	309.636	376.323	372.383	394.162	510.393	658.190	773.629
Αναχωρήσεις	211.383	184.450	241.589	312.041	376.733	373.154	392.621	509.569	658.275	773.077

Πηγή: *Malta, Handbook, ό.π., σ. 62.*

ΠΙΝΑΚΑΣ 15

Αεροπορική μεταφορά εμπορευμάτων

	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Εκφόρτωση	743.014	776.206	949.341	976.212	1.103.373	1.364.506	1.918.818	2.723.431	3.253.610	3.402.125
Φόρτωση	221.779	322.889	428.373	388.829	616.730	885.119	1.197.333	1.640.913	1.590.273	1.666.710
	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Εκφόρτωση	3.237.772	3.554.086	3.779.967	4.106.147	3.558.797	3.474.588	3.875.737	3.794.158	3.735.155	3.700.990
Φόρτωση	2.245.168	2.902.880	3.580.179	3.428.642	2.673.540	3.216.050	3.221.491	2.488.218	2.739.360	2.451.365

Πηγή: *Malta, Handbook*, ό.π., σ. 62.

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

Μετακίνηση πλοίων (1961-1980)

	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Εισερχόμενος αριθμός πλοίων	2.172	2.081	2.057	2.281	2.487	2.930	2.986	3.160	3.458	3.184
Καθαροί τόννοι σε χιλιάδες	3.863	3.870	4.304	5.405	5.705	5.962	5.338	4.309	5.047	4.363
Αριθμός καθαριζόμενων πλοίων	2.154	2.065	2.035	2.277	2.435	2.798	2.906	3.010	3.297	3.103
Καθαροί τόννοι σε χιλιάδες	3.858	3.845	4.300	5.413	5.630	5.958	5.638	4.316	5.019	4.425

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Εισερχόμενος αριθμός πλοίων	3.579	3.642	3.063	2.725	3.176	3.497	3.622	3.432	3.108	2.936
Καθαροί τόννοι σε χιλιάδες	3.979	4.902	4.872	4.794	4.950	5.723	6.071	6.048	5.694	5.763
Αριθμός καθαριζόμενων πλοίων	3.552	3.598	3.035	2.594	3.116	3.364	3.647	3.408	3.067	2.968
Καθαροί τόννοι σε χιλιάδες	3.989	4.789	4.854	4.748	4.798	5.764	5.810	6.033	5.631	5.781

Πηγή: *Malta, Handbook*, ό.π., σ. 64.

ΠΙΝΑΚΑΣ 17

Μετακίνηση επιβατών διά θαλάσσης

	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Αφίξεις	10.847	8.778	10.671	8.122	10.012	15.856	13.950	15.695	20.908	19.188
Αναχωρήσεις	11.962	10.287	10.586	10.698	11.315	15.143	14.314	16.225	19.000	19.025
	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Αφίξεις	21.032	23.832	25.873	20.045	20.655	24.877	31.128	36.051	36.133	38.758
Αναχωρήσεις	21.336	24.404	27.076	20.972	24.340	24.819	32.038	37.606	36.652	38.706

Πηγή: Malta, Handbook, δ.π., σ. 64.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18

Θαλάσσια μεταφορά εμπορευμάτων (1961-1980)

	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Εκφορτώσεις (σε χιλιάδες τόννους)	522	518	609	604	577	715	766	927	987	941
Φορτώσεις (σε χιλιάδες τόννους)	43	37	42	54	53	64	67	66	64	49
<hr/>										
	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Εκφορτώσεις (σε χιλιάδες τόννους)	970	833	926	900	1.103	984	1.144	1.060	1.050	1.379
Φορτώσεις (σε χιλιάδες τόννους)	47	88	93	89	87	144	160	162	120	279

Πηγή: *Malta, Handbook*, ό.π., σ. 64.

ΠΙΝΑΚΑΣ 19

'Αφιξη τουριστών, κατά εθνικότητα

Περίοδος	Ηνωμένο Βασίλειο	Ιταλία	Διψή	Δυτική Γερμανία	Σκανδιναβικές χώρες	ΗΠΑ και Καναδάς	Υπόλοιπες χώρες	Σύνολο
1961	15.800	1.802	214	763	205	2.514	1.493	22.791
1962	16.327	1.671	290	754	153	2.600	1.504	23.299
1963	22.758	2.065	477	827	341	3.673	1.986	32.127
1964	25.750	3.048	852	1.315	358	4.607	1.949	37.879
1965	32.021	3.651	1.464	1.362	469	5.904	3.798	48.669
1966	52.368	7.197	1.809	1.385	466	6.077	6.713	76.015
1967	74.054	7.573	1.568	1.711	436	7.505	7.707	100.554
1968	104.428	9.141	2.707	1.994	817	10.298	7.615	136.995
1969	140.230	12.901	2.430	3.363	3.921	13.459	9.780	186.084
1970	118.930	14.142	2.801	4.196	5.135	14.092	11.557	170.853
1971	108.935	17.990	2.236	7.332	15.502	12.064	14.645	178.704
1972	75.603	20.548	4.599	7.321	13.747	10.392	17.703	149.913
1973	117.678	24.552	6.787	9.940	13.713	11.368	27.158	211.196
1974	169.472	23.743	9.487	17.279	10.234	10.570	31.731	272.516
1975	224.967	22.210	10.825	18.388	10.211	11.574	36.344	334.519
1976	214.075	23.052	12.446	18.003	10.303	12.713	48.945	339.537
1977	218.318	28.730	8.017	20.626	10.843	17.917	57.423	361.874
1978	310.584	31.114	15.719	21.183	12.444	17.090	69.607	477.741
1979	434.694	27.290	24.569	22.710	20.616	12.307	76.124	618.310
1980	557.620	27.331	16.404	19.327	19.774	9.875	78.401	728.732

Πηγή: Malta, Handbook, ό.π., σ. 55.

ΠΙΝΑΚΑΣ 20

Ξενοδοχειακές διευκολύνσεις και απασχόληση στον
Τουριστικό Τομέα

Έτος	Αριθμός Ξενοδοχείων	Αριθμός κρεβατιών	Απασχόληση
1961	26	1.422	428
1962	30	1.744	516
1963	32	1.815	540
1964	36	2.360	766
1965	38	2.380	819
1966	54	3.112	1.082
1967	71	4.710	1.910
1968	89	6.101	2.473
1969	101	7.562	2.778
1970	110	7.935	2.723
1971	113	8.512	2.710
1972 ¹	79	8.106	2.695
1973 ¹	79	7.963	2.890
1974 ¹	88	8.908	2.836
1975 ¹	91	9.424	3.672
1976 ¹	96	9.958	3.803
1977 ¹	98	10.306	4.001
1978 ¹	99	10.507	4.372
1979 ¹	102	11.948	4.946
1980 ²	112	15.030	5.159
1981 ³	127	17.737	5.823 ³

1. Ταξινομημένα Ξενοδοχεία μόνο.

2. Οι αριθμοί συμπεριλαμβάνουν Ξενοδοχεία και συγκροτήματα διακοπών.

3. Μέχρι τον Σεπτέμβριο 1981.

Πηγή: *Malta, Handbook*, ό.π., σ. 56.

Gozo, χωρίς να έχει αποδειχτεί ιστορικά, θεωρείται το νησί της Ωγυγίας. Υπάρχει μάλιστα και μια σπηλιά που ονομάζεται η Σπηλιά της Καλυψώς, όπου κράτησε «αιχμάλωτο» τον Οδυσσέα για επτά ολόκληρα χρόνια. Πολλά καταστήματα φέρουν ονόματα αυτής της ανάμνησης (Ταβέρνα «Ωγυγία», Ξενοδοχείο «Καλυψώ» Εστιατόριο «Πηνελόπη» κ.ά.).

Ακόμα υπάρχουν πόλεις - μνημεία των διαφόρων εποχών, όπως π.χ. το Rabat, όπου η ανάμνηση του Αποστόλου Παύλου είναι έντονη· υπάρχουν με αυτό το όνομα κατακόμβες, εκκλησίες, σπηλιά κ.ά., η Mdina, όπου τίποτα δεν έχει αλλάξει από την εποχή των Νορμανδών και των Σαρακηνών. Η πόλη έχει δύο Πύλες, την κύρια και την ελληνική, που ονομάζεται έτσι από τη βυζαντινή εποχή.

Ακόμα πόλοι έλξης θεωρούνται οι φυσικές καλλονές της Μάλτας, το υψηλό επίπεδο υγείας, το πολύ ευχάριστο κλίμα — δεν έχει χιονίσει ποτέ —, η πολιτική σταθερότητα και η φιλική συμπεριφορά των κατοίκων της.

Ο τουρισμός είναι ένας από τους πιο σπουδαίους τομείς για τη μαλτέζικη οικονομία. Πράγματι, όταν το αναπτυξιακό πρόγραμμα είχε ως στόχο για το 1979 την άφιξη 370.000 τουριστών, ο αριθμός τους έφτασε τις 618.310 (βλ. πίνακα 19) και το 1980 τις 728.000. Αυτό το εντυπωσιακό επίτευγμα αντανακλά και στο ποσό του ξένου συναλλάγματος που εισέρχεται στη χώρα και που ανέρχεται σε £ M 76,2 εκατομμύρια για το 1979 και σε £ M 105 εκατομμύρια για το 1981.

Η ελεγχόμενη ανάπτυξη σε ο,τι αφορά τις τουριστικές διευκολύνσεις, ιδιαίτερα διά της μετατροπής των εγκαταστάσεων των πρώην υπηρεσιών (Βρετανικές στρατιωτικές και πολιτικές υπηρεσίες), βοήθησαν στο να αυξηθεί η ικανότητα σε κρεβάτια τουριστών στη Μάλτα. Τον Δεκέμβρη του 1981 υπήρχαν 111 ξενοδοχεία, 45 ξενώνες και 16 συμπλέγματα για διακοπές, συνολικής χωρητικότητας 18.569 κρεβατιών. Έχουν επίσης καταγραφεί κατά τη διάρκεια του 1981 6.300 διαμερίσματα ή βίλλες που δίνουν ένα επιπρόσθετο αριθμό 29.000 κρεβατιών.

Ακόμα, η συστάδα των νησιών της Μάλτας διαθέτει 384 περίπου καταστήματα, που προμηθεύουν τροφή, και στα οποία συμπεριλαμβάνονται από τα εστιατόρια της πρώτης κατηγορίας μέχρι τα εστιατόρια που έχουν γρήγορη εξυπηρέτηση (fast foods) και τα snack bars.

Η Μάλτα έχει ακόμα γίνει αποδεκτή ως ένα διεθνές κέντρο συνεδρίων, με την ίδρυση του Κέντρου Μεσογειακών Συνεδρίων στη Βαλλέττα.

Στον πίνακα 19 βλέπουμε τη διαχρονική εξέλιξη της άφιξης των τουριστών, στο σύνολό τους και κατά εθνικότητα, για τα έτη 1961-1980. Ο δείκτης του συνόλου των τουριστών 1961 (=100) ανήλθε για το 1980 σε 3.198.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η σύντομη αυτή παρουσίαση της οικονομίας της Μάλτας σκοπό έχει να κάνει γνωστή τη μικρή αυτή, σχεδόν γειτονική (απέχει μόνο μία ώρα με το αεροπλάνο) χώρα. Τα επιτεύγματα των διαφόρων τομέων παρουσιάζονται στα επιμέρους κεφάλαια. Η δημογραφική εξέλιξη αυξάνει με μικρό ρυθμό (βλ. πίν. 1). Η ανεργία είναι μικρότερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, αυξήθηκε όμως τον τελευταίο καιρό (βλ. πίν. 6). Η εκπαίδευση ακολουθεί το βρετανικό σύστημα — κληρονομιά της αποικιοκρατίας — και η παραγωγή της βασίζεται κατά κύριο λόγο στη βιομηχανία και στις υπηρεσίες (βλ. πίν. 6).